

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Rechten

Krachtlijnen Boeken 1 en 5 BW

Britt Weyts

Gewoon Hoogleraar

Voorzitter ALLIC

Advocaat Verbist & Vanlerberghe Omega Law

Programma

Boek 1

- Doelstellingen
- Aard wetsbepalingen

Boek 5

- Doelstellingen
- Aard wetsbepalingen
- Algemene opmerkingen
- Tendensen

Inwerkingtreding en overgangsbepalingen

Boek 1 BW

Doelstellingen

- Toelichting:

“De hier opgenomen bepalingen worden aangeduid als “algemeen”, niet louter omdat zij een transversale werking hebben, maar omdat zij bovendien niet specifiek verbonden zijn aan een van de overige boeken van het Wetboek. Aangezien zij niet specifiek kunnen worden vastgeknoopt aan een van de overige boeken worden zij hier samengebracht in dit Boek I waardoor de gemeenrechtelijke aard van het BW eens te meer wordt bevestigd.”

- Geeft definities van: bronnen, toepassing van wet in de tijd, rechtshandeling, wilsuiting, kennisgeving, tijdsbepaling en voorwaarde, berekening termijnen, vertegenwoordiging, subjectieve goede trouw, rechtsmisbruik, oogmerk om te schaden, afstand van recht
- Vnl. begrippen waarmee we reeds vertrouwd zijn, maar die nu wettelijke definitie krijgen
- Keuze voor algemeen begrippenkader verdient goedkeuring
- Gelaagde structuur: van algemeen naar bijzonder
- Kritiek:
 - Vrij beperkt
 - Weinig verantwoording waarom bepaalde begrippen wel en andere niet worden gedefinieerd in Boek 1
 - Eerder een mengmoes van bepalingen

Aard van de wetsbepalingen

- Wetgever neemt (meestal) geen standpunt in
- Komt rechtszekerheid niet ten goede
- Soms kan aard worden afgeleid uit de bepaling, maar niet altijd

Bv.

- art. 1.7 m.b.t. berekening termijnen: rechtshandeling kan ervan afwijken, dus van aanvullend recht
- art. 1.11 m.b.t. *fraus omnia corrumpit* (“oogmerk om te schaden” mag geen voordeel verschaffen): van dwingend recht of openbare orde?

Boek 5 BW

Doelstellingen

1. Symbolische betekenis

- Aansluiten bij evolutie naar nieuw wetboek, naar buitenlands voorbeeld

2. Modernisering

- Oud BW bevat bepalingen die niet meer worden toegepast (bv. art. 1265-1270 oud BW)
- Indeling oud BW vatbaar voor kritiek
 - Boek 5 BW: meer logische structuur
 - Algemeen regime, nadien regels inzake contracten: leidt soms tot herhalingen
- Steeds meer lacunes in oud BW
 - Verankering cassatierechtspraak
 - Focus op recente cassatierechtspraak

3. Toegankelijker maken van nieuwe recht

- Vaststelling:
 - regels uit Oud BW corresponderen niet meer met huidig verbintenissenrecht
 - cassatierechtspraak zorgde voor grote evoluties/evolutie naar common law?
- Meer alomvattende regeling vergroot toegankelijkheid en rechtszekerheid
- Hoe?
 - Samenbrengen regels in nieuw wetboek
 - Taalkundige verbeteringen
 - Beslechten van een aantal hete hangijzers

4. Meer rechtvaardigheid in contractverhoudingen

- Toelichting Boek 5: wetgever beoogt een nieuw evenwicht tussen de wilsautonomie van de partijen en de rol van de rechter als behoeder van de belangen van de zwakke partij en het algemeen belang.
- E. Dirix: in essentie beoogt de wetgever meer rechtvaardige contractverhoudingen
- Blijft onduidelijk wanneer, op grond van welk criterium de voorkeur aan het ene, dan wel het andere wordt gegeven

Aard wetsbepalingen

- Vanuit idee rechtszekerheid: nood dat wetgever bepaalt welke wetsbepalingen van aanvullend recht, dwingend recht of openbare orde zijn, zodat partijen weten welke contractuele regelingen/afwijkingen toegelaten zijn
- Opmerkingen Raad van State
- Wetgever heeft knoop niet willen doorhakken o.g.v. volgende argumenten:
 - moeilijk om dit systematisch te doen
 - niet alle wetsbepalingen kunnen in een categorie worden geplaatst
 - bewoordingen van wetsbepalingen zouden worden verzwaard
 - buitenlandse voorbeelden
 - geen concrete behoefte of rechtsonzekerheid

Algemene opmerkingen

1. Soms een handboek?

- Rechtszekerheid is ermee gebaat dat zoveel mogelijk wordt geregeld in Boek 5.
- Vermijden dat we evolueren naar common law systeem.
- Maar: Boek 5 BW bevat ook overbodige bepalingen

Vb. Toelichting: bewuste keuze om regels over contracten met consumenten niet te integreren.

Maar bepaalde regels worden toch overgenomen zoals herroepingsrecht (art. 5.22), de bijzondere interpretatieregel (art. 5.66 in fine)...

2. Open begrippen

- Wetgever heeft voorliefde voor open/vage begrippen, zoals redelijk, kennelijk, buitensporig, onwerkzaam enz.
- Talrijke voorbeelden:
 - Terzijde schuiven van nietigheidssanctie wanneer deze “kennelijk ongeschikt” is (art. 5.77)
 - Matiging schadebeding wanneer dit “kennelijk onredelijk” is (art. 5.88)
 - Tijdens precontractuele fase moet alle informatie worden verstrekt die de wet, de goede trouw, de gebruiken, in het licht van de hoedanigheid van de partijen, “hun redelijke verwachtingen” en het voorwerp van het contract, hen opleggen te geven (art. 5.16)

3. Bepaalde leerstukken zijn niet geregeld

- Betekent dit dat deze leerstukken geen plaats hebben in ons recht?
- Antwoord hierop niet steeds voor de hand liggend.
- Voorbeeld: klassieke indeling inspannings- en resultaatsverbintenissen (art. 5.72), maar is er plaats voor een derde categorie, nl. de waarborgverbintenissen?
 - verbintenis waarbij sprake is van wanprestatie als resultaat niet bereikt is, zelfs bij overmacht
 - niet erkend in Boek 5, wel in de Toelichting
 - wetgever zaait twijfel (art. 5.46 tweede lid: verbintenis om iets te doen, niet te doen, te geven of te waarborgen)
- Voorbeeld: schijnleer
 - niet vermeld bij bronnen van verbintenissen (art. 5.3)
 - wetgever laat deur open in Toelichting: afbakening is moeilijk bij gebrek aan definitie in cassatierechtspraak, maar Boek 5 bevat wel toepassingen van schijnleer

4. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht niet opgenomen

- Zal voorwerp uitmaken van Boek 6, dat thans voorbereid wordt door een expertencommissie

Zie Voorontwerp + Toelichting

- Creëert vragen bij toepassing Boek 5:
 - Wat met samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid?
 - Soms wordt verwezen naar regels BCA (bv. art. 5.17)

Enkele tendensen/keuzes van de wetgever

1. Stijlbreuken worden zoveel mogelijk vermeden

- Evolutie, geen revolutie
- Niet de ambitie om radicale wijzigingen door te voeren
- Vb. geldigheidsvereisten voor contract (art. 5.27)
 - vele landen hebben oorzaakvereiste geschrapt
 - werd behouden in art. 5.27
 - Toelichting: nuttig voor de dogmatiek én oorzaakvereiste sluit aan bij diepgewortelde traditie

2. Keuze voor buitengerechtelijke sancties en anticipatieve werking

- Sanctieregeling veel grondiger uitgewerkt
- In lijn met cassatierechtspraak meer aandacht voor buitengerechtelijke sancties
- In lijn met buitenlandse voorbeelden worden anticipatieve sancties ingevoerd voor uitzonderlijke omstandigheden

3. Mosterd bij de buren

- Nieuw verbintenissenrecht moet meer competitief zijn t.a.v. recht van ons omringende landen
- Toelichting: wetgever werd aangespoord om meer buitenlandse voorbeelden te volgen
- Vb. erkenning meerpartijencontract (art. 5.12), prijsvermindering (art. 5.97), uitvoering ter goeder trouw en verbod op rechtsmisbruik (art. 5.73), verandering van omstandigheden (art. 5.74), ...

4. Keuze voor geharmoniseerde regelingen om kwalificatieproblemen te vermijden

- Recente bijdrage R. Jafferli: bewuste keuze wetgever om te kiezen voor geharmoniseerde regelingen wanneer onderscheid tussen 2 juridische kwesties niet helder is

- Vb.:

art. 5.34: dwaling als wilsgebrek indien dwaling verschoonbaar is, leidt tot nietigheid

en 5.55 BW: contract uit valse oorzaak leidt tot nietigheid wanneer dwaling verschoonbaar is

- Vb.:

Nietigheidsvordering (art. 5.60) onderworpen aan zelfde verjaringstermijnen als voor de precontractuele aansprakelijkheid, nl. relatieve termijn van 5 jaar en absolute termijn van 20 jaar.

INWERKINGTREDING

- Boeken 1 en 5: inwerkingtreding 1 januari 2023
- Overgangsbepalingen
- Art. 1.3 BW

“ De bepalingen van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek zijn van toepassing op alle rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden na de inwerkingtreding van deze wet.

Tenzij partijen anders zijn overeengekomen, zijn die niet van toepassing en blijven de vorige regels van toepassing:

1° op de toekomstige gevolgen van rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van deze wet;

2° in afwijking van het eerste lid, op rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden na de inwerkingtreding van deze wet die betrekking hebben op een verbintenis ontstaan uit een rechtshandeling of rechtsfeit dat heeft plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van deze wet.”

- Art. 5.64 BW

“De bepalingen van boek 5 van het Burgerlijk Wetboek zijn van toepassing op alle rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden na de inwerkingtreding van deze wet.

Tenzij partijen anders zijn overeengekomen, zijn die bepalingen niet van toepassing en blijven de vorige regels van toepassing:

1° op de toekomstige gevolgen van rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van deze wet;

2° in afwijking van het eerste lid, op rechtshandelingen en rechtsfeiten die hebben plaatsgevonden na de inwerkingtreding van deze wet die betrekking hebben op een verbintenis ontstaan uit een rechtshandeling of rechtsfeit dat heeft plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van deze wet.”

- Oud en nieuw verbintenissenrecht zullen nog zeer lang naast elkaar bestaan
- Streven naar rechtszekerheid
- *Opt in* mogelijkheid voor contracten gesloten voor 1 januari 2023